

ספרות עברית וכללית על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית

לעולים חדשים

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון: שירה — (25x2) — 50 נקודות
פרק שני: ספרי קריאה — (50x1) — 50 נקודות
סה"כ — 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) תכנית הלימודים מצורפת.
(2) מילון לפי בחירת הנבחן.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
(2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
(3) שים לב לכתב, לכתב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמוחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון — שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20, בנושא "זהויות"

(50 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-6 (לכל שאלה — 25 נקודות).

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שיר פטריוטי / רוני סומק

אָנִי עִירָאקִי־פִיגִימָה, אֲשֶׁתִּי רוֹמְנִיָה
וְהֵבֵת שְׁלֵנוּ הִיא הַגֵּנֵב מִבְּגָדָאד.
אָמָא שְׁלִי מִמְשִׁיכָה לְהִרְתִּיחַ אֶת הַפֶּרֶת וְהַחֲדָקֶל,
אֲחוֹתִי לְמֵדָה לְהַכִּין פִּירוּשְׁקִי מֵאִמּוֹ הָרוֹסִיָה
שֶׁל בְּעֵלָה.
הַחֲבֵר שְׁלֵנוּ, מְרוֹקוֹ־סֶפִינ, תּוֹקֵעַ מְזֻלָּג
מִפְלָדָה אֲנָגְלִית בְּדָג שְׁנוֹלֵד בְּחוּפֵי נוֹרְבֵּגְיָה.
כְּלָנוּ פּוֹעֲלִים מְפֻטָּרִים שֶׁהוֹרְדוּ מִפְּגוּמֵי הַמְּגֻדֵל
שָׁרְצִינוּ לְבָנוֹת בְּבָבֶל.
כְּלָנוּ חֲנִיתוֹת חֲלָדוֹת שְׁדוֹן קִישׁוּט הָעֵיף
עַל טַחְנוֹת הָרוּחַ.
כְּלָנוּ עֲדוֹן יוֹרִים בְּכוֹכְבֵים מְסֻנְוֵרֵי עֵינֵים
רְגַע לִפְנֵי שֶׁהֵם נִבְלָעִים
בְּשִׁבִיל הַחֲלָב.

השיר מדגיש את ההבדלים בין האנשים בחברה הישראלית, אך גם מתאר את המשותף להם.

הסבר והדגם כיצד הדבר בא לידי ביטוי בשיר.

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הדיברות / נידאא ח'ורי

הכל בנגוד
אמא אל תלדי אותי
אל תלדי אותי זכר
הזכרים בארצי בני עקדה
יורדים למעמקי השכול
עולים לגבעה
אל תלדי אותי אמי
אל תלדי
ואם בכל זאת תרצי
הולדיני בת
לפחות
אחיה איכשהו
ככל הנגזרות
ממין נקבה
אהיה
אשה, משרתת, שפחה אולי
עלמה עמלה,
לא משנה מה
העקר הולדיני
לא זכר.

בשיר זה המשוררת מביעה מחאה.

הסבר מחאה זו, והדגם שניים מן האמצעים הרטוריים המסייעים לביטוי המחאה.

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

דברי רקע ראשוניים / ארז ביטון

אמי אמי

מכפר השיחים הירקים בירק אחר.
מקן הצפרים המחליבות חלב מתוק מכל מתוק,
מערש זמירי אלף לילה ועוד לילה.

אמי אמי

שהרחיקה רעות
באצבעות צרדות
בהלקאות חזה
ובשם כל האמהות.

אבי אבי

אשר עסק בעולמות
אשר קדש שבתות בעראק נקי
אשר היה בקי מאין כמוהו
בהלכות בית כנסת.

אני אני

שהרחקתי עצמי
הרחק אל תוף לבי
שכשהכל היו ישנים
הייתי משגן
הרחק אל תוף לבי
מסות קטנות של בך
ביהודית
מרוקאית.

א. מהו ההבדל בין דמות האם ובין דמות האב, כפי שהן מתוארות בשיר? הסבר והדגם

את דבריך. (15 נקודות)

ב. האם, לדעתך, המשורר מושפע מדמויות הוריו? נמק והדגם את דבריך. (10 נקודות)

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כָּל הַדּוֹרוֹת שֶׁלִּפְנֵי / יהודה עמיחי

כָּל הַדּוֹרוֹת שֶׁלִּפְנֵי תָרְמוּ אוֹתִי
קִמְעָה קִמְעָה כְּדֵי שְׂאוּקָם כְּאֵן בִּירוּשָׁלַיִם
בְּבֵת אַחַת, כְּמוֹ בֵּית־תְּפִלָּה אוֹ מוֹסֵד צְדָקָה.
זֶה מְחַיֵּב. שְׂמִי הוּא שֵׁם תּוֹרְמִי.
זֶה מְחַיֵּב.

אֲנִי מֵתְקַרֵּב לְגִיל מוֹת אָבִי.
צוֹאֲתִי מִטְּלַאת בְּהֶרְבָּה טְלָאִים,
אֲנִי צָרִיךְ לְשִׁנּוֹת אֶת חַיֵּי וְאֶת מוֹתִי
יוֹם יוֹם כְּדֵי לְקַיֵּם אֶת כָּל הַנְּבוּאוֹת
שֶׁנִּבְּאוּ אוֹתִי. שְׁלֵא יִהְיוּ שְׂקָר.
זֶה מְחַיֵּב.

עֵבְרַתִּי אֶת שְׁנַת הָאֲרָבָעִים. יֵשׁ
מִשְׁרוֹת שְׁבָהֵן לֹא יִקְבְּלוּ אוֹתִי
בְּשֵׁל כֶּף. אֱלוֹ הֵייתִי בְּאוֹשְׁוִיץ,
לֹא הָיוּ שׁוֹלְחִים אוֹתִי לְעֵבֶד,
הָיוּ שׁוֹרְפִים אוֹתִי מִיָּד.
זֶה מְחַיֵּב.

על פי השיר, מהי המחויבות המוטלת על המשורר?
הסבר את היחס של המשורר למחויבות זו. הדגם את דבריך.

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אודיסס / חיים גורי

ובשובו אל עיר מולדתו מצא ים
ודגים שונים ועשב צף על הגלים האטניים
ושמש נחלשת בשולי שמים.

טעות לעולם חוזרת, אמר אודיסס בלבו העיף
וחזר עד פרשת-הדרךים הסמוכה לעיר השכנה,
למצא את הדרך אל עיר מולדתו שלא היתה מים.

הלך עיף כחולם ומתגעגע מאד
בין אנשים שדברו יונית אחרת.
המלים שנטל עמו כצידה לדרך המסעות, גועו בינתים.
רגע חשב כי נרדם לימים רבים
וחזר אל אנשים שלא תמהו בראותם אותו
ולא קרעו עינים.

הוא שאל אותם בתנועות והם נסו להבין אותו
מתוך המרחקים.
הארגמן הסגיל והלך בשולי אותם שמים.

קמו המבגרים ונטלו את הילדים שעמדו סביבו במעגל
ומשכו אותם.
ואור אחר אור הצהיב בבית אחר בית.

בא טל וירד על ראשו.
באה רוח ונשקה לשפתיו.
באו מים ושטפו רגליו כאברי קליה הזקנה
ולא ראו את הצלקת.
והמשיכו במורד כדרך המים.

מה מאפיין את החזרה של אודיסס אל עיר הולדתו? בתשובתך כתוב על המפגש של אודיסס עם הטבע ועם בני האדם.

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

יונתן / יונה וולך

אני רץ על הגשר
והילדים אחריו
יונתן
יונתן הם קוראים
קצת דם
רק קצת דם לקנות הדבש
אני מספים לחור של נעץ
אבל הילדים רוצים
והם ילדים
נאני יונתן
הם כורתים את ראשי בענף
גלדיולה ואוספים את ראשי
בשני ענפי גלדיולה ואורזים
את ראשי בגר מרשרש
יונתן
יונתן הם אומרים
באמת תקלח לנו
לא תארנו לעצמנו שאתה פנה.

כיצד האלימות באה לידי ביטוי בשיר זה? הסבר והדגם את דבריך.

/המשך בעמוד 8/

פרק שני — ספרי קריאה (50 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 7-9.

7. "קלקידן" / דורית אורגד

"קלקידן" הוא שמו של גיבור הספר. פירוש המילה "קלקידן" הוא הבטחה גדולה. הסבר והדגם את הקשיים בחייו של קלקידן. האם ההבטחה הגדולה מתגשמת למרות הקשיים האלה? נמק והדגם את דבריך.

8. "הכלב היהודי" / אשר קרביץ

תאר את התחנות בחייו של הכלב כורש, והסבר מה אפשר ללמוד מתחנות אלה עליו ועל הגורל היהודי.

שים לב: על שאלה 9 אפשר לענות רק על פי אחד מן הספרים ברשימה שלפניך.

9. "סופה בין הדקלים" / סמי מיכאל; "הגל" / מורטון רו; "מען לא ידוע" / קרסמן טיילור;

"המסע של פרוונה" / דבורה אליס

תאר מערכת יחסים בין הדמות המרכזית ובין דמות אחרת בספר הקריאה. הסבר את התפקיד של מערכת היחסים הזאת בהנעת העלילה ובבניית המשמעות שלה.

בהצלחה!